

Outokummun kaupungin kotouttamisohjelma 2020-2023

Sisällys

1 JOHDANTO	3
2 KÄSITTEITÄ	4
3 KOTOUTUMINEN OUTOKUMMUSSA	6
3.1 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma	7
3.2 Tulkkipalvelut	7
3.3 Asuminen.....	8
3.4 Työllistyminen	8
3.5 Toimeentulo	9
3.6 Sosiaali- ja terveyspalvelut	9
3.6.1 Sosiaalityö.....	10
3.6.2 Ikäihmisten palvelut	10
3.6.4 Terveyskeskuksen vastaanotto toiminta, suun terveydenhoito	11
3.6.5 Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut.....	11
3.6.6 Mielenterveyspalvelut ja päihdepalvelut	11
3.7 Varhaiskasvatuspalvelut ja esiopetus	11
3.7.1 Varhaiskasvatuspalvelut	12
3.7.2 Esiopetus	12
3.8. Koulutus.....	13
3.8.1 Perusopetus	13
3.8.1.1 Perusopetukseen valmistava opetus	13
3.8.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus sekä muun opetuksen tuki	14
3.8.1.3 Oman äidinkielen opetus.....	14
3.8.2 Toinen aste	14
3.8.3 Muu koulutus.....	14
3.9 Vapaa-aikapalvelut	15
3.10 Järjestöt ja seurakunnat	15
4 KOTUTTAMISOHJELMAN PÄIVITTÄMINEN	15

1 JOHDANTO

Kansainvälinen liikkuvuus on aikamme trendi. Liikkuvuuden lisääntymisen myötä maahanmuutto rikastuttaa Suomea ja Outokumpua toisista kulttuureista saapuvilla uusilla asukkailla. Vuonna 2017 Outokummun väestöstä 2,6 % oli ulkomaan kansalaisia, kun koko Suomessa luku on 4,5 %. Syitä maahanmuuttoon ovat työ, perhesyyt kuten avioliiton solmiminen, paluumuutto, opiskelu, turvapaikan tarve tai pakolaisuus. Outokumpu otti vuosina 2016–2017 vastaan ensimmäiset kiintiöpakolaisensa.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011. Laissa kotouttamisella tarkoitetaan ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla”. Kotouttamisen tavoitteena paikallistasolla on ”tukea paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Tavoitteena on lisäksi edistää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua ja maahanmuuttajaryhmien osallisuutta sekä tukea mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen.” Kotouttamiseen ovat oikeutettuja kaikki maahanmuuttajat kotikuntalain tarkoittamassa asuinkunnassaan riippumatta siitä, onko maahanmuuton syy työperäisyys, perheenjäsenyys, paluumuutto, opiskelu, pakolaisuus tms.

Monikielisten palvelujen tarve on lisääntynyt etenkin koulutus- sekä sosiaali- ja terveystalveissa. Outokumpuun muuttavat perheet tarvitsevat monipuolista tukea hyvän elämän rakentamiseksi. Kunnan kotouttamisohjelma sisältää suunnitelman maahanmuuttajien kotoutumista edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Kotouttamisohjelma hyväksytään kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. TE-toimiston ja muiden viranomaisten on tarpeen mukaan osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laatimiseen. Kotouttamisen toimenpano edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan eri toimialojen sekä työhallinnon ja elinkeinoelämän, Kansaneläkelaitoksen, poliisin, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja seurakuntien sekä muiden paikallisten tahojen välillä.

Kaupunginhallitus on 15.12.2014 hyväksynyt ”Outokummun kaupungin kotouttamisohjelman”. Nyt tehdystä päivityksestä ovat vastanneet kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen koordinaattori Tuire Kokko, hyvinvointijohtaja Jukka Orenius sekä hallinto- ja talousjohtaja Päivi Lintumäki. Tässä kotouttamisohjelmassa esitellään kootusti eri toimijoiden kotouttamista edistävät palvelut.

2 KÄSITTEITÄ

Kotoutumisohjelman käsitteiden määrittely on ulkomaalaislain, lain kotouttamisen edistämisestä ja valtion kotouttamisohjelman mukaista.

Kotoutua

Kiinnittyä (integroitua) uuden asuinmaan yhteiskuntaan.

Kotoutuminen

Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteinen kehitys, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotouttaminen

Kotoutumisen edistäminen ja tukeminen viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Kotouttamislaki

Kotouttamislain (Laki kotouttamisen edistämisestä 30.12.2010/1386) ”tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken”.

Kotouttamisohjelma

Kuntien yhdessä muiden viranomaisten sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa laatima suunnitelma maahanmuuttajien kotouttamisesta kunnassa.

Kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalle tarvittaessa laadittava yksilöllinen suunnitelma toimenpiteistä tarpeellisen kielitaidon ja muiden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimiseksi.

Maahanmuuttaja

Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla, oleskelukortilla tai rekisteröidyllä oleskeluuikeudella.

Paluumuuttaja

Ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, kuten inkerin-suomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä.

Pakolainen

Ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö toteaa olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen

Henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa Suomeen talousarviossa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Hän saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Turvapaikanhakija ei vielä ole pakolainen.

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Vieraskielinen

Suomessa asuva henkilö, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

3 KOTOUTUMINEN OUTOKUMMUSSA

Kotoutuminen on aina sekä maahan muuttaneen että vastaanottavan yhteiskunnan yhteinen prosessi. Kunnan peruspalveluissa on oltava riittävästi tietoa käytännön kotouttamisesta. Jokainen maahanmuuttaja on yksilö ja tarvitsee vaihtelevan määrän neuvontaa, ohjausta, koulutusta ja muita tukitoimia.

Perustieto kaikille

Kotoutumislaki edellyttää, että maahanmuuttajalle annetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Maahanmuuttaja saa perustiedon oleskeluluvan saannin yhteydessä, viimeistään kotikunta- ja väestörekisteröinnin yhteydessä. Perustietoa annetaan oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa sekä työelämässä [Tervetuloa Suomeen -oppaassa](#), joka on kotouttamislain mukainen tietopaketti 12 eri kielellä. Perustietoaineistoa täydentää valtakunnallinen [Suomi sinun kielelläsi -sivusto](#), joka sisältää perustietoa koko Suomesta 12 eri kielellä.

Ohjaus ja neuvonta

Kotoutumislainsäädännössä korostetaan viranomaisen velvoitetta antaa ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävistä toimenpiteistä, palveluista ja työelämästä. Outokummun kaupungissa ohjaus ja neuvonta toteutetaan kaupungin, Sinun Soten, TE-palveluiden ja muiden toimijoiden toimipisteissä osana normaalia palveluprosessia.

Tietoa kotouttamistyöhön kotouttamisen ja pakolaisten vastaanoton toimijoille on saatavissa työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämästä [Kotouttaminen.fi-sivustosta](#). Sivustolla ovat mm. kotoutumislain käsikirja ja pakolaisten vastaanoton käsikirja.

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden piiriin voi kuulua Suomeen muuttanut henkilö, jolla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Laki koskee kaikkia Suomeen pysyvästi ulkomailta muuttaneita, myös Suomen kansalaisia, mikäli he ovat kotoutumista tukevien ja edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeessa. Tarvittaessa Kela ratkaisee, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaan.

Suomessa suomen kielen taito on välttämätön edellytys kotoutumiselle niin aikuisilla kuin lapsilla. Aikuisille kaupungilla ei ole omaa koulutustarjontaa. TE-palvelut sekä Joensuun seudun kansalaisopisto toteuttavat aikuisille suunnattua kielikoulutusta.

3.1 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalle laadittavassa alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksen pohjalta ratkaistaan se, tarvitaanko maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelma, joka on yksilöllinen suunnitelma toimenpiteistä ja palveluista riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon sekä muiden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimiseksi. Alkukartoituksen tekee Siun soten sosiaalilyöntekijä.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan aina työttömälle työnhakijalle tai toimeentulotuen saajalle. Työttömien työnhakijoiden osalta alkukartoituksesta ja kotoutumissuunnitelmasta vastaa TE-toimisto (tarvittaessa yhdessä kaupungin kanssa), toimeentulotukea saavien osalta Siun Sote. Muiden maahanmuuttajien osalta alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma laaditaan tarvittaessa. Alkukartoituksen laadinta käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta ja kotoutumissuunnitelma laaditaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan tai -kortin myöntämisestä.

Kotoutumissuunnitelma on oltava mahdollisimman konkreettinen ja aikataulutettu toimenpideohjelma, jossa huomioidaan myös maahanmuuttajan perhe. Kotouttamissuunnitelmassa sovietaan suomen kielen opiskelusta, muusta mahdollisesta opiskelusta tai ammatinvalinnanohjauksesta, työharjoittelusta, valmistavasta opetuksesta, lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisesta sekä muista vastaavista asioista. Kielitaidon tavoitetasoksi on valtakunnallisesti asetettu taso B1.1, jolla selviytyy tavallisissa suullisissa ja kirjallisissa kielenkäyttötilanteissa sekä työssä että vapaa-aikana. Tason edellyttäminen edellyttää noin 45 opintoviikon mittaista koulutuskokonaisuutta.

Alaikäiselle lapselle laaditaan tarvittaessa oma kotoutumissuunnitelma. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa. Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai edustajansa kanssa. Alaikäiselle ilman huoltajaa tullee ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina oma kotoutumissuunnitelma.

3.2 Tulkkipalvelut

Hallintolaki, kielilaki ja -asetus, ulkomaalaislaki ja -asetus, esitutkintalaki, sosiaalihuoltolaki ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista velvoittavat viranomaisia hankkimaan tarvittaessa tulkkaus- ja käännösapua. Puhelin- ja videotulkkauksen avulla on eri kieliryhmien tulkkausapua saatavissa muualla maassa sijaitsevista tulkkipaikoista. Otokummussa on jonkin verran eri kieliryhmien tulkkauskeskuksia. Venäjänkielentaitoista henkilöstöä löytyy muun muassa perusopetuksen henkilöstöstä. Tarvittaessa tulkkauspalveluja ostetaan ulkopuolisilta

palveluntarjoajilta. Outokumpu on mukana Pohjois-Karjalan hankintatoimen kilpailuttamissa tulkkauspalveluissa.

3.3 Asuminen

Ensimmäisiä asioita kotouttamisessa on asunnon järjestäminen. Kotoutumista edistää, jos alueelle muodostuu riittävän suuri samaan etniseen ryhmään kuuluvien asukkaiden joukko. Tällöin perheiden keskinäinen tuki voi toteutua parhaiten ja oman kulttuurin vaaliminen myös toteutuu. Haasteena on samanaikaisesti myös välttää maahanmuuttajakeskittyneiden alueiden muodostumista.

Asunnot löytyvät normaalista vuokra- tai omistusasuntokannasta. Kaupungin vuokra-asuntojen osalta asiaa hoitaa Kiinteistö Oy Kummun Kodit.

3.4 Työllistyminen

Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen tehtävänä on työ- ja elinkeinoministeriön alaisena maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään kotouttamisen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton suunnittelu, ohjaus, seuranta sekä muut erikseen määrättävät tehtävät. TE-toimisto huolehtii yhdessä ELY-keskuksen kanssa työvoimapoliittisten toimenpiteiden sekä työvoimapalvelujen järjestämisestä. Pohjois-Karjalan työ- ja elinkeinotoimiston viranomaistehtävänä on kotoutumislain mukaan edistää työikäisten maahanmuuttajien sijoittumista työmarkkinoille ja hyödyntää eri kulttuureista tulevien työntekijöiden tietotaitoa työmarkkinoilla.

Maahanmuuttajan käytettävissä ovat kaikki Pohjois-Karjalan työ- ja elinkeinotoimiston palvelut. Työ- ja elinkeinotoimisto palvelee maahanmuuttajia monipuolisesti aina siitä lähtien kun he rekisteröityneet työnhakijoiksi. Kotoutumissuunnitelma laaditaan niille maahanmuuttajille, jotka aikovat jäädä pysyvästi Suomeen ja joilla on kotoutumislain mukaan oikeus kotoutumissuunnitelmaan.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus ostaa ja organisoii vuosittain useita maahanmuuttajille suunnattuja koulutuksia. Tyypillisesti koulutus liittyy suomen kielen ja kulttuurin oppimiseen, suomalaisen työelämän ja työmarkkinoiden tuntemukseen. Osa maahanmuuttajien koulutuksesta voi olla yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta.

Maahanmuuttajalla, joka ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi tai joka hakee toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea, on oikeus yhteistyössä kunnan ja TE-toimiston kanssa laadittavaan kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumissuunnitelman kestosta, muuttamisesta ja keskeytyneen suunnitelman jatkamisesta sovitaan kunnan, TE-toimiston ja maahanmuuttajan kesken. Joensuun seudun kunnissa suunnitelman laatimisesta ottaa vastuun se sosiaalityöntekijä tai työ- ja elinkeinoviranomainen, jonka asiakkaaksi maahanmuuttaja ensiksi tulee.

3.5 Toimeentulo

Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa. Kelan asiakkaita ovat kaikki Suomessa asuvat sekä ulkomailla asuvat Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat henkilöt.

Suomeen muuttavan henkilön katsotaan asuvan Suomessa maahan tulosta lukien, jos hänen tarkoituksenaan on jäädä tänne vakinaisesti asumaan ja maassa asuminen on laillista. Lisäksi voidaan edellyttää yhden vuoden oleskeluun oikeuttavaa lupaa. Asumisen vakinaisuus ratkaistaan maahantulon tarkoituksen perusteella. Suomeen muuttoa pidetään vakinaisena silloin, kun henkilö muuttaa Suomeen

- paluumuuttajana
- kiintiöpakolaisena
- turvapaikan ja vähintään vuoden oleskeluluvan saaneena turvapaikanhakijana
- suojelun tarpeen vuoksi jatkuvan oleskeluluvan saaneena
- Suomessa asuvan henkilön perheenjäsenenä
- vakinaiseen työhön tai vähintään kahden vuoden työsopimuksen perusteella.

Kelan hoidettavana on noin sata eri etuutta. Myös maahanmuuttajan kotoutumistuki maksetaan Kelan kautta.

3.6 Sosiaali- ja terveystoimet

Sosiaali- ja terveystoimet ovat merkittävässä asemassa erityisesti työmarkkinoiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotouttamisprosessissa, sillä alle kouluikäisten lasten ja vanhusien kotouttamistoimenpiteet ovat sosiaali- ja terveystoimen vastuulla. Lapsiperheissä painopisteenä on vanhemmuuden tukeminen kahden kulttuurin ristipaineissa elävien perheiden arjessa. Tärkeimmät toimijat tässä kentässä ovat sosiaalityö (palvelut), äitiys- ja lastenneuvola, varhaiskasvatus, peruskoulu ja toisen asteen koulutus, jotka tavoittavat lähes kaikki maahanmuuttajaperheet.

Maahanmuuttajan kotouttaminen on vuosia kestävä prosessi. Monien maahanmuuttajien kohdalla lähteminen kotimaasta ei ole tapahtunut vapaaehtoisesti, vaan muuttoon on voinut vaikuttaa erilaiset traumaattiset kokemukset ja pakottavat syyt. Kotoutumisen kannalta haastavaa on oppia toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi Suomen sosiaaliturvan kenttä on pirstaleinen ja maahanmuuttaja joutuu alusta lähtien asioimaan usean eri viranomaisen kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään maahanmuuttajille saman sisältöisinä ja laajuusina kuin kunnan muillekin asukkaille täydennettynä tarvittavilla erityispalveluilla.

3.6.1 Sosiaalityö

Maahanmuuttajien keskuudessa tehtävä sosiaalityö painottuu alkuhaastattelujen, kotouttamissuunnitelmien laatimisen ja toimeentulotuen lisäksi yleiseen neuvontaan ja ohjaukseen, mutta myös varhaisen tuen ja lastensuojelun kysymyksiin. Pääsääntöisesti maahanmuuttaja-asiakkaat asioivat sosiaalihuoltoa koskeissa asioissa oman alueensa sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan kanssa. Outokummussa pakolaisten palvelut, esimerkiksi kotouttamissuunnitelmien tekeminen ja yleinen neuvonta ja ohjaus, on keskitetty yhdelle sosiaalityöntekijälle.

Maahanmuuttajaperheiden tarvitsemat ennaltaehkäisevät ja lastensuojelupalvelut tuotetaan normaalien varhaisen tuen ja lastensuojelupalveluiden tapaan. Lapset omaksuvat nopeasti ympäröivästä yhteiskunnasta vaikutteita ja tapoja, joita perheen piirissä ei ehkä hyväksytäkään. Eri kulttuureissa on myös kasvatuksen keinoja, joita Suomessa ei hyväksytä tai jotka voivat olla (ovat jopa) kriminalisoituja. Esimerkiksi huoltajuuskiistat ja tapaamisoikeuden järjestäminen saattavat olla vaikeita tilanteita johtuen suomalaisen ja muiden maiden oikeusjärjestelmien ja yhteiskunnan toimintatapojen eroista.

Outokummun kaupunginhallitus on 9.9.2019 § 137 hyväksynyt sopimuksen kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä ELY-keskuksen kanssa. Sopimuksessa ei ole sovittu pakolaismääristä, joita vuosittain otetaan vastaan. Sopimus on edellytyksenä sille, että ELY-keskus korvaa kaupungille kaikki pakolaisista aiheutuvat toimeentulotuki-, tulkkaus- sekä erityiskustannukset, joihin kuuluu mm. lastensuojelupalveluista ja vamman tai sairauden hoidosta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi kunta saa jokaisesta kiintiöpakolaisesta laskennallista korvausta neljän vuoden ajalta. ELY-keskusta laskutetaan näistä vuosittain.

3.6.2 Ikäihmisten palvelut

Tarkkaa tietoa siitä, kuinka monta yli 65-vuotiaista maahanmuuttajaa asuu Outokummussa, ei ole. Iäkkäille maahanmuuttajille tehdään kotouttamissuunnitelmat kuten muillekin maahanmuuttajille. Suunnitelman sisältö käsittelee tavallisia arjessa selviytymiseen liittyviä asioita, kuten terveydenhoitoa, fyysisen ympäristön tuntemusta ja Kelan etuuksien hakemista.

Haasteena palvelujen järjestämisessä on yhteisen kielen puuttuminen. Moni maahanmuuttaja puhuu auttavasti suomen kieltä, mutta ongelmia tulee siitä, että käsitteet ja asiat ovat maahanmuuttajille vieraita ja uusia. Ongelmia syntyy myös siitä, jos maahanmuuttajalla ei ole suomen kielen luku- ja kirjoitustaitoa. Osalle ikäihmisten parissa työskenteleville työntekijöille kotouttamissuunnitelman teko on uusi asia. Henkilöstö tarvitsee selkeää ohjeistusta ja koulutusta.

Riskitilanteissa maahanmuuttajaperheet tarvitsevat tehostettua, moniammatillista tukea, jossa kotihoidon- ja perhetyöntekijöillä on keskeinen asema. Kodeissa työskennellessään he voivat havainnoida ja tunnistaa syntymässä olevat ongelmat ennakolta ja virastossa työskenteleviä työntekijöitä paremmin.

Maahanmuuttajien tarvitsemat ikäihmisten palvelut tuotetaan normaalien palvelujen tapaan. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella sovitaan asiakkaan kanssa hänen tarvitsemistaan palveluista.

3.6.4 Terveyskeskuksen vastaanottotoiminta, suun terveydenhoito

Maahanmuuttajat saavat terveysterveystoimet osana normaalia vastaanottotoimintaa. Tulkin käyttö ja normaalia pidempi vastaanottoaika varmistavat asioiden ymmärtämisen. Kuitenkin lisä- ja täydennyskoulutusta tarvitaan ymmärtämään erilaisista kulttuureista aiheutuvia ongelmia sairaanhoidossa. Tulkin käytöstä tarvitaan tarkemmat ohjeet hoitohenkilökunnalle, ettei perhejäseniä käytettäisi tulkkeina, mikä aiheuttaa ongelmia esimerkiksi tietosuojan vuoksi.

Suun terveydenhuolto toteutetaan osana normaalia kunnallista hammashuoltoa.

3.6.5 Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut

Käytännössä kaikki odottavat äidit ja lapsiperheet kuuluvat neuvolatoiminnan piiriin. Neuvola muodostaa luontevan ympäristön käsitellä lasten kasvatukseen, terveyteen ja hoitoon sekä koko perheen hyvinvointiin liittyviä asioita. Terveysterveystoiminta, viranomaisena, on tiedonvälittäjän asemassa maahanmuuttajien ja muiden viranomaisten välissä ja voi tarvittaessa ohjata maahanmuuttajia myös muiden palvelujen piiriin. Esitemateriaalia tulee olla saatavana neuvoloista eri kielillä.

3.6.6 Mielenterveyspalvelut ja päihdepalvelut

Siun soten Mielenterveys- ja päihdepalvelut (Miepä) hoitaa aikuisten (yli 18-vuotiaiden) maahanmuuttajien mielenterveys- ja päihdeongelmia osana terveysterveystoiminnan tarjoamaa palvelua. Palveluja tarjotaan yksilöille, pareille ja perheille asiakkaan tilanteen mukaisesti. Hoitotilanteissa pyritään käyttämään ulkopuolista tulkkia, joten pitkäkestoisemmat hoidot perustuvat ajanvaraukseen.

Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluista vastaa perheneuvola. Kouluissa toimivat terveydenhoitajat, koulukuraattorit ja -psykologit ohjaavat lapsia, nuoria ja heidän perheitään perheneuvolan ja Miepä:n palveluihin.

3.7 Varhaiskasvatuspalvelut ja esiopetus

Outokummun varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotihoidot, perhepäivähoito ja muuna varhaiskasvatuksena kerhotoiminta. Myös koulun aloitusta edeltävä esiopetus on toiminnallisesti varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakulttuurissa edistetään jokaisen lapsen osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lapsen kotoutumista tukevat erityisesti kieli- ja kulttuuritietoisuus sekä osallisuutta ja vuorovaikutusta edistävät toimintatavat. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Kaikkia lapsia ohjataan arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja niihin tutustuen. Ohjausta ja neuvontaa huoltajille antavat kunkin yksikön henkilöstö, varhaiskasvatusjohtaja sekä kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen koordinaattori. Yhteistyössä käytetään tarvittaessa tulkkauspalveluita.

Lapsen kotoutumisen tukemiseksi toimitaan tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä Siun soten palveluiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

3.7.1 Varhaiskasvatuspalvelut

Outokummussa maahanmuuttajalapsen varhaiskasvatuspaikka tarjotaan päiväkodista tai perhepäivähoidosta samoilla perusteilla kuin muiden lasten. Mikäli lapsella ei ole varsinaista hoidontarvetta, perheelle tarjotaan päiväkotitai perhepäivähoitopaikan sijaan päivähoidon kerhoa tai kolmannen sektorin järjestämää kerhotoimintaa. Varhaiskasvatus järjestetään Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä edistetään sekä ohjatusti että päivähoidon arjessa. Lapsi saa monipuolisia mahdollisuuksia kielelliseen vuorovaikutukseen mm. toimiessaan yhdessä toisten lasten kanssa. Kasvattaja sanoittaa leikkiä ja vahvistaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Suomen kielen sekä muun kotoutumisen tukemisesta sovitaan huoltajien kanssa laadittavassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

3.7.2 Esiopetus

Maahanmuuttajalasten esiopetus järjestetään kaikille lapsille tarkoitetuissa esiopetusryhmissä Kummun koulussa. Opetus toteutetaan Joensuun seudun esiopetussuunnitelman mukaisesti. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat sekä valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Lapsen kotoutumista tukevat kielitietoinen esiopetus sekä osallisuutta ja vuorovaikutusta edistävät toimintatavat. Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kielitaidon eri osa-alueilla. Huoltajien kanssa laadittavassa lapsen esiopetussuunnitelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota suomen kielen kehittymisen sekä muun kotoutumisen tukemiseen.

Maahanmuuttajalasten tukemiseen osallistuvat esiopetushenkilöstön lisäksi kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen koordinaattori sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Jokaisella esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus kolmiportaiseen oppimisen tukeen. Lapsella on myös oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollon palveluita ovat muun muassa neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut.

Esiopetusikäisille maahanmuuttajalapsille voidaan järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Esiopetusikäisten valmistavan opetuksen opetussuunnitelma on Joensuun seudun esiopetussuunnitelmassa luvussa Kuusivuotiaiden valmistava opetus Joensuun seudulla. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta pääsääntöisesti viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetuksen ryhmissä.

3.8. Koulutus

3.8.1 Perusopetus

Kotoutumisen kannalta perusopetuksessa keskeistä on oppilaan suomen kielen taidon ja opiskelunvalmiuksien kehittäminen, jotta oppilaalla olisi mahdollisimman hyvät edellytykset menestyä myös jatko-opinnoissa. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti oppilaan kieli-, kulttuuri- ja koulutaustan pohjalta. Perusopetuksen muiden oppiaineiden lisäksi oppilaille järjestetään suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetusta sekä muun opetuksen tukea. Oppilaille voidaan tarjota myös oman äidinkielen opetusta. Oppilaalle, jolla ei ole riittävästi suomen kielen taitoa perusopetuksessa opiskelemiseen, voidaan järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta.

Perusopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilailla on oikeus kolmiportaiseen oppimisen tukeen. Oppilailla on myös oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollon palveluja ovat muun muassa kouluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Perusopetuksen ja valmistavan opetuksen oppilaille tarjolla olevia kotoutumista tukevia palveluita ovat myös läskykerho, aamu- ja iltapäiväkerho sekä koulun kerhotoiminta. Oppilaan kotoutumisen tukemiseksi toimitaan tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä Siun soten palveluiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta sekä tiedon ja mahdolliset tuen tarpeet. Huoltaja saa tietoa lapsensa oppimisen edistymisestä sekä opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kodin ja koulun yhteistyössä käytetään tarvittaessa tulkkauspalveluita.

Perusopetuksessa, kuten esiopetuksessakin, kotouttamista ohjaa osaltaan esi- ja perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

3.8.1.1 Perusopetukseen valmistava opetus

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu maahanmuuttajille, joiden suomen kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Opetuksen tavoitteena on edistää oppilaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Oppilaille annetaan opetusta suomen kielessä ja perusopetuksen oppiaineissa henkilökohtaisen opinto-ohjelman mukaisesti.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä ja opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Perusopetukseen valmistavaa opetusta voidaan Kummun koulussa antaa joko erillisessä ryhmässä tai inklusiivisesti perusopetuksen ryhmässä Outokummun kaupungin perusopetukseen valmistavan opetussuunnitelman 2016 mukaisesti. Valmistavan opetuksen yleisistä järjestelyistä huolehtii kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen koordinaattori.

3.8.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus sekä muun opetuksen tuki

Suomen kielen oppiminen on keskeinen tekijä oppilaan kotoutumisessa. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää opetetaan oppilaalle, jonka suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella tai jonka suomen kielen taito on muutoin riittämättömän suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Tavoitteena on, että oppilaan osaaminen on riittävää yhdenvertaiseen kouluuyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä. Mikäli oppilaalla on suomen kielen peruskielitaidoissa puutteita, häntä tuetaan muissakin oppiaineissa sekä oppimisen eri osa-alueilla hyvien oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi.

Outokummun perusopetuksessa oppilas opiskelee yleensä osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä erillisessä S2-ryhmässä ja osan äidinkielisten opetusryhmässä tarvittaessa eriytetysti. Kunta saa jälkikäteen osittaista valtionavustusta suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetukseen ja muun opetuksen tukemiseen.

3.8.1.3 Oman äidinkielen opetus

Mahdollisuus oman äidinkielen ja oman kulttuurin oppimiseen tukee oppilaan kotoutumista suomalaisen yhteiskuntaan. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee myös suomen kielen oppimista. Oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää ja oppilaalle vapaaehtoista. Kunta saa jälkikäteen osittaista valtionavustusta oman äidinkielen opetukseen. Kunnalla ei ole velvoitetta järjestää opetusta. Outokummussa perusopetusta täydentävän oman äidinkielen opetus suunnitellaan lukuvuosittain.

3.8.2 Toinen aste

Outokummussa toimii kaupungin ylläpitämä Outokummun lukio sekä toisen asteen ammatillista koulutusta antavan Riverian koulutusyksikkö. Riveria järjestää Joensuussa myös lukuvuoden mittaista maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa VALMA-koulutusta, jossa pääpaino on suomen kielen opiskelussa ja ammatillisiin opintoihin valmistautumisessa. Oppisopimuskoulutus työharjoitteluineen on myös mahdollinen vaihtoehto maahanmuuttajille.

Lukiossa maahanmuuttajanuoren opintosuunnitelma laaditaan tapauskohtaisesti, jolloin ensimmäinen painopiste on kielitaidon arvioinnissa ja aiemman koulutaustan selvittämisessä. Tämän jälkeen aloitetaan suomi toisena kielenä opetus ja opiskelijaa tuetaan muiden aineiden opintojen aloittamisessa oman kielitaitonsa kehittymisen mukaisesti.

3.8.3 Muu koulutus

Joensuun seudun kansalaisopisto toimii viiden kunnan (Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Polvijärvi, ja Outokumpu) alueella. Kansalaisopisto tarjoaa vuosittain suomen kielen kursseja maahanmuuttajille kaikilla tasoilla. Kurssit ovat vapaaehtoisia ja opiskelijat itse tai heidän työnantajansa maksavat opiskelijoiden kurssimaksut. Opiskelijat ovat eri oppilaitosten vaihto-ohjelmissa opiskelevia (mm. lukiot, amk ja yliopisto), työssäkäyviä tai kotouttamiskoulutukseen pääsyä odottavia ja

kotouttamiskoulutuksessa olevia. Kansalaisopisto on Pohjois-Karjalan ainoa yleisiä kielitutkintoja järjestävä testikeskus. Voidakseen hakea Suomen kansalaisuutta maahanmuuttajan on suoritettava tutkinto hyväksyttävästi vähintään taitotasolla 3 (B1).

Korkeakouluopinnoista kiinnostunut voi Joensuun seudulla pyrkiä Itä-Suomen yliopistoon tai Karelia-ammattikorkeakouluun. Itä-Suomen yliopiston Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate tarjoaa mahdollisuuden suorittaa korkeakouluopintoja myös avoimen yliopiston kautta. Karelia-ammattikorkeakoulu tarjoaa myös korkeakouluopintoja avoimen amk:n kautta, mm. maahanmuuttajataustaista korkeakoulutasoista tutkintoon johtavaa sairaanhoitajakoulutusta.

3.9 Vapaa-aikapalvelut

Outokummun kaupungin vapaa-aikapalvelut ovat tasapuolisesti kaikkien kaupunkilaisten käytössä. Maahanmuuttajille vapaa-ajan toimintoihin osallistuminen on hyvä tapa tutustua suomalaiseen kulttuuriin ja aikaansaada vuorovaikutusta suomalaisten kanssa. Kaivostomuseossa voi perehtyä Outokummun historiaan. Musiikista ja liikunnasta nauttimiseen ei tarvita kielitaitoa. Kirjastossa on tarjolla erikielistä kirjallisuutta, informaatiota ja mahdollisuuksia kehittää kansalaisyhteiskuntataitoja, joten kirjaston käytön opiskelu on osa kotoutumista.

3.10 Järjestöt ja seurakunnat

Joensuun seudun monikulttuurisuusyhdistys ry (Jomoni) perustettiin tammikuussa 2009. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää monikulttuurisuutta sekä ehkäistä maahanmuuttajien syrjintää ja syrjäytymistä Joensuun seudulla. Yhdistys tekee käytännön monikulttuurisuustyötä, järjestää yhteistyössä kumppanien kanssa kulttuuri-, liikunta- ja muuta harrastustoimintaa monikulttuurisen Joensuun seudun rakentamiseksi sekä antaa kannanottoja ja järjestää seminaareja. Yhdistys edustaa Joensuun seudun maahanmuuttajia viranomaisiin päin. Yhdistys on avoin kaikille syntyperään, kansalaisuuteen, rotuun, uskontoon ja poliittiseen mielipiteeseen katsomatta.

Suomen Punaisen ristin Outokummun osasto järjestää maahanmuuttajille ystäväkahvila- ja ystäväperhetoimintaa. Rikkaveen kyläyhdistys on toteuttanut kieli- ja kulttuurikoulutusta maahanmuuttajille. Muiden yhdistysten ja järjestöjen toiminta on kaikille avointa.

Outokummun evankelis-luterilainen seurakunta ja Taipaleen ortodoksinen seurakunta sekä muut Outokummussa toimivat seurakunnat tarjoavat maahanmuuttajille toimintaa resurssiensa puitteissa.

4 KOTUTTAMISOHJELMAN PÄIVITTÄMINEN

Tätä kotouttamisohjelmaa tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran neljässä vuodessa.